

2005

nr. 1

StadenGroen

Spelen in de stad

Gemeente Amsterdam
Dienst Ruimtelijke Ordening

Amsterdamse speelplaatsen	2
Speelruimte onder druk	7
Een nieuw stappenplan	10
Inrichting en vormgeving	19
Onderhoud en beheer	22
Summary	23

Buitenspelen hoort bij kinderen. Ze leren bewegen, samen-spelen, hun fantasie vorm te geven, te bouwen, uitdagingen aan te gaan en hun grenzen te verkennen. In de stad is het echter niet altijd gemakkelijk om daar dichtbij huis een veilige plek voor te vinden. Ook bij nieuwbouwwijken zijn speelplekken nog steeds geen onlosmakelijk onderdeel van de stedenbouw-kundige plannen. Bij de discussies rondom het structuurplan *Kiezen voor Stedelijkheid* bleek er een hernieuwde belang-stelling te zijn voor het thema 'Kinderen in de stad'. Om alle bevolkingsgroepen aan de stad te binden moet de openbare

ruimte ook voor kinderen een aangename plek zijn. Alleen dan is te voorkomen dat gezinnen de stad de rug toekeren.

In sommige delen van de stad zijn speelplekken aan vervanging toe, op ander plaatsen zijn er weinig of is er juist te weinig variatie. Speelruimte is een verantwoordelijkheid van de stadsdelen (met uitzondering van Westpoort en IJburg). Om er voor te zorgen dat in de ruimtelijke plannen voldoende aandacht wordt besteed aan speelplekken, heeft DRO in mijn opdracht samen met stadsdeel Zuideramstel een pilot-studie ver-richt. Hierbij is een methode ontwikkeld om in een bestaande buurt of een toekomstige nieuwbouwwijk te bepalen aan hoeveel speelruimte er voor de komende jaren behoefte is. Ook andere stadsdelen kunnen er gebruik van maken als zij hun speelruimtebeleid willen actualiseren. Ik raad deze methodiek van harte aan. Amsterdam moet een nog aantrekkelijker stad worden om in op te groeien!

Hester Maij, wethouder Openbare Ruimte

► Op een speelplaats kunnen kinderen klimmen, rennen, maar ook rustig met elkaar spelen.

Niek Bosch

Children can climb and run around at a playground, but can also play together quietly.

Niek Bosch

Ellen Monchen

Spelen in de stad

Bij het buiten spelen ontdekken kinderen dat de wereld steeds weer anders is. Hoe kom ik langs die grote hond? Hoe kom ik over dat hek? Hoe maak ik contact met het nieuwe buurmeisje of krijg ik die jongens zover dat ik mee mag voetballen? Buitenspelen is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Amsterdamse kinderen blijken echter minder buiten te spelen dan leeftijdgenoten elders in Nederland. Ook gaan ze op latere leeftijd zelfstandig naar school, de bibliotheek en vriendjes. Wat zijn daarvan de oorzaken? Wat kunnen openbare speelplaatsen bijdragen aan een gezonde ontwikkeling van kinderen? Waar hebben kinderen behoefte aan?

Om te bepalen hoeveel speelruimte in een stadsdeel nodig is voor kinderen van verschillende leeftijden heeft de Dienst Ruimtelijke Ordening (DRO) bestaande methodieken verfijnd tot een nieuw stappenplan. Deze methode is ook behulpzaam bij het kiezen van de beste locaties.

Amsterdamse speelplaatsen

De eerste openbare speelplaatsen Tot aan de Tweede Wereldoorlog bestonden de openbare speelplaatsen in Amsterdam voornamelijk uit speeltuinen, waar je alleen terecht kon tegen betaling. In de jaren vijftig is het Ir. Jacoba Mulder die het initiatief neemt voor de aanleg van openbare speelplaatsen in de stad. Als stedenbouwkundige bij de afdeling Stadsontwikkeling van de Dienst der Publieke Werken (PW) zet ze zich met veel energie in voor voldoende en veilige speelgelegenheid in de stad, in oude en nieuwe wijken. De eerste serie speelplaatsen heeft een karakteristieke inrichting met een zandbak en metalen klimrekken, vaak in de vorm van een halve bol. Het zijn ontwerpen van architect Aldo van Eyck, destijds tijdelijk werkzaam bij PW.

Speelplaatsen in het AUP Het Algemeen Uitbreidingsplan (AUP) uit 1935 (Cornelis van Eesteren) houdt onder de functie recreatie rekening met ruimte voor sport en spel, voor zowel volwassenen als kinderen: ‘..buurtparken en plantsoenen behoren in of nabij de woonwijken te liggen, daar zij in de dagelijkse behoefte van de bewoners dienen te voorzien.’ De voorwaarden waaraan de voorzieningen moeten voldoen zijn gebaseerd op planologisch onderzoek. Een afstand van 400 meter tot het buurtpark geldt voor moeders met een

◀ Kinderen maken nog steeds graag gebruik van de speelvijver met stapstenen in het Oosterpark, een ontwerp van stedenbouwkundige Jacoba Mulder. Niek Bosch

Children still enjoy the kid's lake with stepping stones in the Oosterpark, designed by Jacoba Mulder.

▼ Een openbare speelplaats in Watergraafsmeer in 1957, een ontwerp van Aldo van Eyck. De wijk met hoven is een ontwerp van Jacoba Mulder.

A public playground in Watergraafsmeer in 1957, a design by Aldo van Eyck. The neighbourhood with residential courtyards was designed by the town and country planner Jacoba Mulder.

kinderwagen. Kinderen tot 10 jaar moeten terecht kunnen op een speelterrein in de eigen wijk. De schoolgaande jeugd kan zelf naar het buurtpark gaan dat op maximaal 800 meter van de woning ligt. De norm voor de Westelijke Tuinsteden is één speelplaats op 100 à 125 woningen. Waar die moeten komen, geeft het AUP niet aan. Dat hoort bij de later te maken uitwerkingen per buurt of wijk. Mulder wijzigt in de jaren vijftig een aantal stedenbouwkundige plannen, waarin voornamelijk sprake was van bouwen in stroken. Ze is een sterk voorstander van hovenbouw, omdat je daarin makkelijker vanuit de woning te controleren speelplaatsen kunt aanleggen voor kleuters. Oudere kinderen kunnen dan spelen zonder een drukke weg over te hoeven steken. Voor balspelveldjes houdt Mulder een norm aan van 1 op 500 woningen. Bij basket- of volleybalveldjes voor pubers lijkt 1 op 750 woningen voldoende. Ze maakt in haar pleidooi voor meer speelruimte geen onderscheid tussen jongens of meisjes. Bij pubers ziet ze wel een duidelijke 'verandering in het levenspatroon'.

Ontwerpen voor speelobjecten Sinds het eerste speelplaatsje van Aldo van Eyck aan het Bertelmanplein in 1946 breidt het aantal speeltoestellen sterk uit. De meeste speelobjecten dagen vooral uit tot bewegingsspel. De klimballen en -blokken worden afgewisseld met evenwichtsbalken en klimobjecten van houtrollen. Er komen rolschaatsbanen en speelweides. Mulder ontwerpt zelf een aantal speelvijvers.

Met de 1.5%-regeling voor kunstwerken in de openbare ruimte neemt het aantal door kunstenaars ontworpen speelobjecten toe. In 1970

wordt in het Rembrandtpark een nieuw type speelplaats, een buiteltuin, in gebruik genomen, een ontwerp van het kunstenaarscollectief 'Group Ludic'. Grote polyester beesten in felle kleuren of juist het gebruik van natuurlijke materialen zijn in de jaren zeventig een reactie op de speeltoestellen van ijzer, aluminium en beton uit de periode daarvoor. Jasper Grootveld ontwerpt een speelboot van autobanden voor de vernieuwde Oostelijke Eilanden. Zowel in de stadsvernieuwing als in de nieuwe wijken ontstaan kinderboerderijen.

▲ Speelhuisjes zijn in vele varianten te bestellen uit de catalogi van fabrikanten. *Niek Bosch Playhouses can be ordered in many variants from the catalogues of manufacturers.*

◀ Kleurige speelbeesten, zoals deze in Osdorp, verschenen in de jaren zeventig voor het eerst in het straatbeeld. *Colourful, imaginary animals for play, like these in Osdorp, first appeared in the streetscape in the 1960s.*

- ▲▲ De halve bol, een klimobject van Aldo van Eyck. Niek Bosch
The half sphere, climbing equipment designed by Aldo van Eyck.
- ▲ Dit moderne speelobject combineert de buisconstructies uit de jaren vijftig met de klimnetten uit de jaren tachtig. Niek Bosch
This modern apparatus combines the tubular structures of the 1950s with the climbing nets of the 1980s.

Speeltoestellen uit de catalogus

Langzamerhand komen er steeds meer speelobjecten op de markt, die te bestellen zijn via een catalogus. Speelhuisjes, al of niet met glijbaan, voor de jongste kinderen of wipkippen die weinig ruimte innemen en waarvoor altijd wel een plaatsje te vinden is. Ook het 'ruimtenet', een populair speeltoestel voor oudere kinderen in de jaren tachtig, kan in allerlei uitvoeringen besteld worden.

In de jaren negentig geven stedenbouwkundigen in nieuwe plannen wel aan waar speelplaatsen moeten komen, maar de inrichting laat men steeds meer over aan deskundigen, die in samenwerking met bewoners een speelruimteplan voor de wijk maken. De speeltoestellen worden gekozen uit de catalogi. Doorgaans worden de verschillende speelplaatsen over een deel van de stad verspreid volgens een rekenkundig model. De gehanteerde normen zijn gebaseerd op planologisch onderzoek, zoals één speelplaats of trapveld op een bepaalde hoeveelheid woningen, het aantal kinderen of de loopafstand tot de voordeur of de lift.

In de plannen voor Nieuw Sloten en het Oostelijk Havengebied zijn de speelplaatsen pas in een later stadium ingepast. Tegenwoordig is in grootstedelijke projecten als IJburg en Zuidas weer meer aandacht voor speelruimte als onderdeel van het voorzieningspakket. Op IJburg gaat men uit van het aantal woningen. In Amsterdam wordt er

aan gewerkt om speelgelegenheid als randvoorwaarde op te nemen in ruimtelijke plannen.

Commercie en sponsoring Het aanbod op de commerciële markt voor speelplaatsen- en objecten is steeds mooier en gevarieerder. Traditionele speeltuinen kunnen voor een bepaalde categorie kinderen nauwelijks opbieden tegen wat je kunt zien en doen in een attractiepark. Kinderen van nu hebben meer prikkels nodig, gewend als ze zijn aan snelheid en activiteit. Computerspelletjes, muziek en een telefoontje met een vriendin worden moeiteloos gecombineerd, wat in feite een goede voorbereiding is op wat de moderne maatschappij eist.

Spelen blijkt commercieel aantrekkelijk. Speelplekken groeien meer en meer uit tot zelfstandige speelparadijzen, zoals KidzCity (Utrecht) en TunFun onder het Mr. Visserplein. Hier moet je wel een toegangskaartje kopen om te mogen spelen, wat niet voor ieder kind is weggelegd. Een volgende stap in deze commerciële speelparadijzen lijkt een onderscheid in speelplekken die zich specifiek richten op de ouders, de kinderen of op het gezin als geheel.

Een vrij nieuw fenomeen is het inrichten, beheren en onderhouden van een speelplek met sponsorgeld. Johan Cruijff en Richard Krajicek stellen fondsen beschikbaar voor speelplekken waar onder begeleiding kan worden gesport, de toegang is gratis. Door deze plekken zoveel mogelijk multifunctioneel in te richten, zullen ze voor verschillende sporten bruikbaar zijn en beter af te stemmen op de behoefte en leeftijdsopbouw in een wijk. De begeleiding door buurtmedewerkers wordt financieel mogelijk gemaakt door de gemeente.

◀ In moderne speelparadijzen worden kinderen binnen vermaakt. Niek Bosch
In modern-day play paradises children are entertained indoors.

Speelruimte onder druk

▲ Buitenspelen is onmisbaar voor de ontwikkeling van kinderen. Marion Cavern
Playing in the open air is essential for the development of children.

Buitenspelen onmisbaar voor kinderen Buitenspelen is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Ze oefenen hun motoriek met rennen en springen, maar ook met het gooien en vangen van ballen of het spelen met zand, takken en bladeren. Ze ontdekken zo de wereld om hen heen en oefenen hun zintuigen. Spelenderwijs doen kinderen vaardigheden op die in hun latere leven belangrijk zijn. Kinderen die buiten spelen krijgen ook een betere conditie. Ze ontwikkelen minder snel overgewicht en vertonen minder agressief gedrag.

Speelplaatsen zijn een belangrijke aanvulling op de speelgelegenheid in of bij de eigen woning. Kinderen kunnen elkaar daar ontmoeten en de speeltoestellen dagen uit tot allerlei vormen van spelen en bewegen. Speelplaatsen kunnen ook bijdragen aan het sociale netwerk in de buurt, want ook ouders komen elkaar daar tegen. Dit kan overlast en spanningen tussen groepen mensen verminderen.

Voldoende speelgelegenheid draagt ook bij aan de economische waarde van een wijk. Bij de keuze voor een toekomstige woning speelt de hoeveelheid groen in de buurt een belangrijke rol. Wanneer die gevarieerd en aantrekkelijk is ingericht, stijgt de waarde van een woning.

Aantal kinderen (0-12 jaar) en auto's in Amsterdam in verschillende jaren

	1950	1975	2000
Aantal kinderen	186.245	113.139	102.742
Aantal auto's	16.143	192.436	227.540

► Sinds 1950 is het aantal kinderen in Amsterdam gehalveerd, het autopark is verveelvoudigd.
Since 1950, the number of children in Amsterdam has halved, but the number of automobiles has only multiplied.

Bron: C. Bouw & L. Karsten, *Stadskinderen; verschillende generaties over de dagelijkse strijd om ruimte*, Amsterdam 2004

Buitenspelen neemt af Het 'gewone' buitenspelen wordt van alle kanten bedreigd. Dit blijkt uit onderzoek van de Universiteit van Amsterdam. Amsterdamse kinderen spelen nu al minder buiten dan leeftijdgenoten elders in Nederland en gaan gemiddeld op latere leeftijd zelfstandig naar school, de bibliotheek en vriendjes. De naschoolse vrije tijd ligt steeds meer vast in tijd en ruimte en speelt zich vaak af buiten het openbare domein. Veel kinderen bezoeken na

▲▼► Kinderen hebben veilige speelruimte dicht bij huis nodig, waar ze kunnen bewegen en hun fantasie gebruiken. *Niek Bosch*
Children need safe play areas close to home, where they can exercise and use their fantasy.

▲ Kinderen spelen graag op bouwplaatsen, zoals hier op het Waterlooplein, waar in 1981 oude bebouwing moest wijken voor de bouw van de Stopera.

Children like playing at building sites, as here, close to the Waterlooplein, where trees and old buildings had to be demolished for construction of the Stopera around 1980.

schooltijd één of meer clubs en het aantal dat buiten schooltijd wordt opgevangen (brede school, buitenschoolse opvang, overblijf) neemt toe. Het blijkt dat vooral in welgestelde stedelijke milieus kinderen steeds meer binnenspelen, omdat het aanbod aan dit soort activiteiten aanzienlijk groter is geworden.

Druk op openbare ruimte neemt toe

In de grote steden is de toenemende druk op de openbare ruimte ook ongunstig voor het buitenspelen. Het verkeer neemt veel ruimte in beslag en legt de zelfstandige bewegingsvrijheid van kinderen aan banden. Dit is niet alleen merkbaar in de oudere wijken, maar juist ook in nieuwbouwbuurtten, waar de compacte bouwwijze minder ruimte om te spelen overlaat. De verdere verdichting van het stedelijke gebied zal de druk op de openbare ruimte alleen nog maar opvoeren. Voetbalkooien en JOP's (Jongeren Ontmoetingsplekken) dreigen het slachtoffer te worden van het NIMBY-effect (not in my backyard), wat er op neerkomt dat men dergelijke voorzieningen liever niet vlakbij de eigen woning geplaatst ziet. Overlast, in de vorm van geluid, rommel en rondhangen, leidt bij buurtbewoners tot grote irritatie. Speelparadijzen vormen geen oplossing voor het gebrek aan speelruimte buiten. Ze zullen slechts een aanvulling zijn op het bestaande aanbod aan speelplaatsen. Ruimte dicht bij huis, waar kinderen zelf hun fantasie kunnen gebruiken, wordt in onze hectische maatschappij steeds belangrijker.

Een nieuw stappenplan

Een nieuwe methode Om te kunnen bepalen hoeveel speelruimte in een wijk, buurt of stadsdeel nodig is, heeft DRO een aantal bestaande methodieken verfijnd tot een nieuw stappenplan.

In dit stappenplan wordt eerst in grote lijnen een inschatting gemaakt van de beschikbare speelruimte. **Vervolgens kijkt men naar allerlei factoren die specifiek zijn voor het gebied, zoals de demografische opbouw, het aantal kinderen per speelplek, de loopafstanden en de kwaliteit van de beschikbare informele speelruimte.** Onder informele speelruimte vallen alle speelmogelijkheden buiten de ingerichte speelplaatsen, zoals stoepen, plantsoenen en grasveldjes.

Op basis van een inventarisatie van al deze factoren kan de juiste locatie voor de speelplaatsen worden bepaald met behulp van een matrix. De velden daarin ontstaan door het in kaart brengen van de belangrijkste ruimtelijke en fysieke grenzen in het gebied, zoals wegen, water en taluds. Binnen ieder veld zal het aanbod van speelplekken moeten worden afgestemd op het aantal kinderen, de leeftijd en de afstand tot de woningen.

Het is aan te bevelen per veld minimaal één speelplek op te nemen voor de jongste doelgroep (0-5 jaar) en liefst ook één voor de middengroep (6-11 jaar). Naast een tekort aan speelgelegenheid is ook een overdaad niet wenselijk. Als er in een wijk weinig kinderen zijn en

▲ Leeftijdsgroepen in stadsdeel Osdorp, ingetekend op een kaart, als onderdeel van het door DRO ontwikkelde stappenplan voor de ontwikkeling van speelplaatsen in een stadsdeel, buurt of wijk.

Age distribution in the Borough of Osdorp, plotted on a map, as part of the step-by-step plan developed by the DRO for the development of playgrounds in a city borough or neighbourhood.

► Met wat krijtstrepen op een muur heb je al een voetbaldoel. Of de raampjes erboven dat overleven?

All you need is a few chalk markings on a wall to create a football goal. But will the windows above it survive?

▲ Voor hinkelen heb je alleen maar een stoep nodig.
To play hopscotch all you need is a pavement.

veel speelplaatsen, is de kans dat ze elkaar daar tegenkomen kleiner. Eén duidelijk gemarkeerde, centrale speelplaats (totempaal) waar kinderen elkaar kunnen ontmoeten is dan wellicht een betere optie.

Het stappenplan is bruikbaar in de bestaande stad, bij nieuwbouwwijken en in gebieden waar ingrijpende vernieuwing plaatsvindt. Ook als een plan al in een gevorderd stadium is, bijvoorbeeld in de uitvoeringsfase, kan de methodiek behulpzaam zijn bij het ontwikkelen van speelruimte.

Inventarisatie van de omgeving In het stappenplan wordt rekening gehouden met alle factoren in een gebied. Een inventarisatie van de bestaande situatie en van toekomstige ontwikkelingen is daarvoor onontbeerlijk. De volgende aspecten moeten daarbij aan de orde komen:

1. De verhouding tussen informele en formele speelruimte

In principe geldt de regel dat als de openbare ruimte zelf veel speelgelegenheid biedt er minder behoefte is aan een aangelegde (formele) speelplaats. Naast de hoeveelheid speelruimte is ook de kwaliteit van belang. In een wijk met veel privé-tuinen of gesloten bouwblokken is er juist meer formele speelruimte nodig waar kinderen elkaar kunnen ontmoeten.

In de Westelijke Tuinsteden is van oorsprong veel informele speelruimte van hoge kwaliteit aanwezig. Door de stedelijke vernieuwing zal er meer openbare ruimte bebouwd worden, waardoor vanzelfsprekende speelruimte verdwijnt en meer behoefte ontstaat aan formele speelgelegenheid.

2. Leeftijdsopbouw en demografische ontwikkeling

De bevolkingsopbouw van een gebied kan duidelijk maken of het bestaande aanbod aan speelplekken nog voldoet. Bij nieuwe wijken gaat het om de verwachte leeftijdsopbouw en het bepalen van aard en aantal van de speelvoorzieningen.

In Amsterdam is het gemiddelde aantal kinderen per woning met 0,35 laag. Landelijk ligt het gemiddelde iets boven de 0,5. In 1970 woonden er nog 0,68 kinderen per woning in Amsterdam. Het gaat om gemiddelde cijfers, per stadsdeel kan het aantal kinderen dus sterk verschillen.

In 2004 woonden er 140.000 kinderen in Amsterdam, dat is 19 procent van de totale Amsterdamse bevolking. De groep kinderen tussen 0 en 5 jaar is het grootst. Voor de planning is daarom de verwachte demografische ontwikkeling van belang: neemt het aantal kinderen de komende jaren sterk af of toe? In nieuwe wijken is de toename de eerste jaren het sterkst om daarna weer af te nemen. In bestaande wijken wonen soms veel ouderen en neemt het aantal kinderen lange tijd af, maar het is ook mogelijk dat op den duur nieuwe jonge gezinnen de plaats van ouderen innemen.

3. Speelplekken naar leeftijdsgroep

Het is belangrijk de speelplekken af te stemmen op de (verwachte) leeftijd van de kinderen die er gebruik van zullen maken. Voor de jongste groep tot 5 jaar zijn er in verhouding meer speelplekken nodig dan voor de doelgroep van 6 t/m 11 jaar. Vaak is het bestaande aanbod voor deze middengroep het grootste en komen de oudere kinderen tot 17 jaar er minder goed af, met als resultaat hangjongeren en overlast. Grote pleinen, parken of plekken langs verkeerswegen zijn beter geschikt voor deze groep. Ze kunnen omgaan met de verkeersdrukte en veroorzaken daar minder geluidsoverlast met hun activiteiten.

▲ Bij oudere kinderen zijn asfaltbanen om te skaten en halfpipes populair. RoVorm
Asphalt courses for skating and halfpipes are popular among older children.

► Barrières tussen woningen en speelplaatsen, ingetekend op een kaart van stadsdeel Osdorp.
Barriers between the home and playgrounds, indicated on a map of the Borough of Osdorp.

▲ Speeltoestellen voor kinderen met een functiebeperking zijn aantrekkelijk voor ieder kind. Spereco Holland BV
Play equipment for children who are physically challenged is also attractive for all other children.

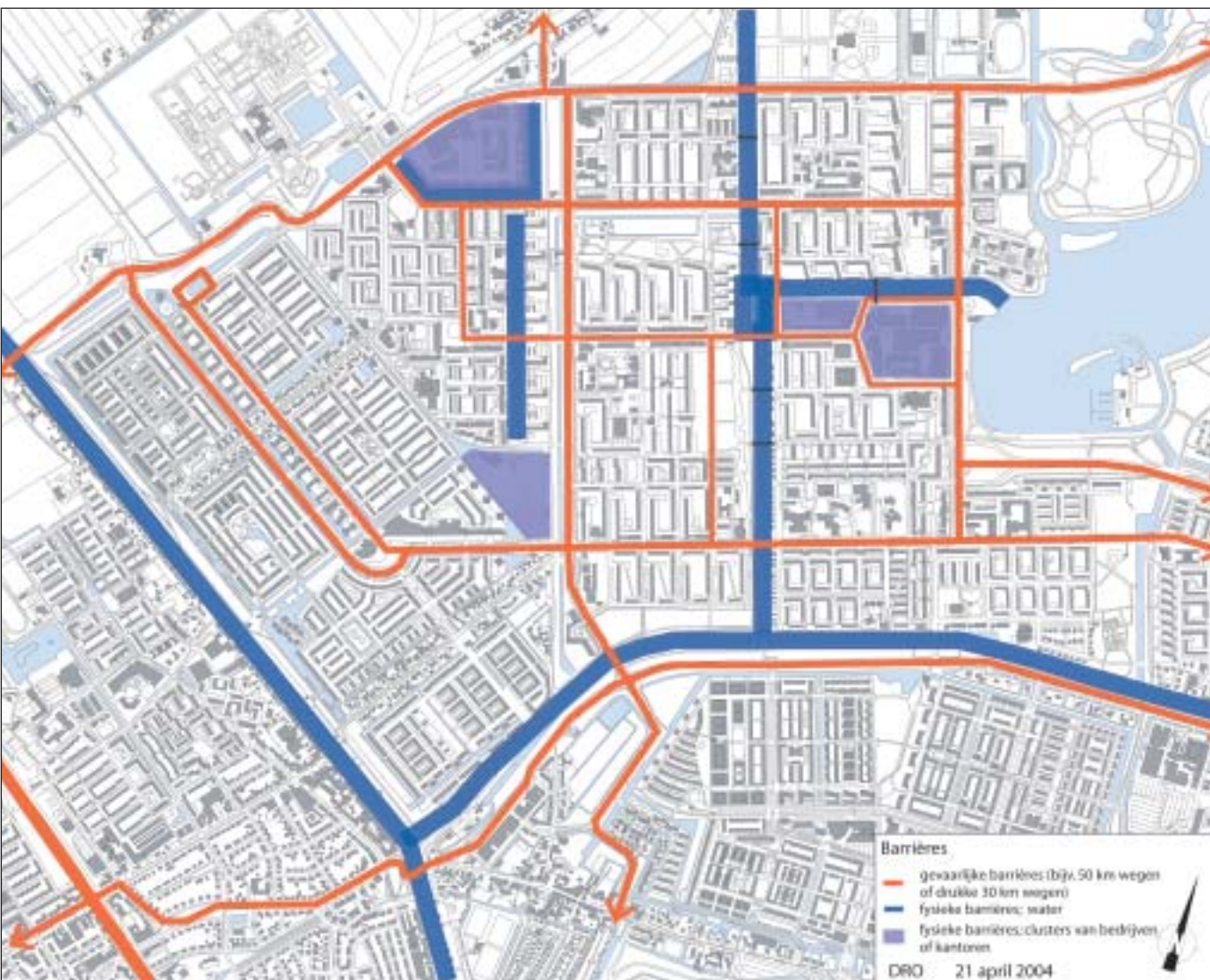
Het advies is om bij aanleg en vervanging van speeltoestellen, waar mogelijk, rekening te houden met speciale doelgroepen. Zo kan worden ingespeeld op de verschillende belangstellings sfeer van oudere jongens en meisjes of op kinderen met een functiebeperking.

Ongeveer 6 procent van de kinderen in Amsterdam heeft een functiebeperking. Hier wordt tot nu toe weinig rekening mee gehouden.

Vaak gaat het om eenvoudige aanpassingen die toestellen geschikt maken voor alle kinderen.

4. Hindernissen en loopafstanden

Speelplekken moeten goed bereikbaar zijn. Dat betekent dat kinderen tot en met 11 jaar gemakkelijk, veilig en zonder barrières vanuit hun woning naar een speelplek kunnen lopen. De maximale loopafstand tot een openbare speelgelegenheid is voor 0 - 5 jarigen 100 tot 150 meter en voor 6 -11 jarigen 300 meter. Gevaarlijke barrières zijn wegen waar een snelheid van 50 kilometer of meer is toegestaan. Voor jongere kinderen zou ook een doorgaande drukke fietsroute een hindernis kunnen zijn. Andere obstakels zijn dijklichamen, dicht struikgewas, waterpartijen zonder brug en grote gebouwencomplexen met bedrijven of kantoren. Bij het in kaart brengen van een gebied ten behoeve van een speelruimteplan bepalen deze barrières de velden van de matrix.

5. Andere voorzieningen in de buurt

Omdat een speelplaats ook functioneert als ontmoetingsplek is een zorgvuldige plaatskeuze essentieel. Voor de hand liggen locaties in de buurt van andere voorzieningen of langs routes voor voetgangers en fietsers. Spelen wordt vaak gecombineerd met andere activiteiten, zoals naar school gaan of een bezoekje aan de bibliotheek of winkel. Daarom is het ook belangrijk de routes waar jongeren veel gebruik van maken aantrekkelijk te maken, bijvoorbeeld de weg van en naar school of naar het sportpark. Omdat kinderen vanaf 12 jaar zich ook buiten het stadsdeel vermaken, spelen voor hen ook de ontwikkelingen in en aan de rand van het gebied een rol. Het gaat dan om voorzie-

▲ Grote pleinen, zoals de ArenA Boulevard, zijn geschikte spellocaties voor jongeren. *RoVorm*
Large plains, such as the ArenA Boulevard, are suitable play locations for youngsters.

Speelpleinen bij scholen kunnen onderdeel uitmaken van het speelruimteplan van een wijk. *Niek Bosch*
Playgrounds at schools can be part of a neighbourhood's play area plan.

▲ Op het Iepenplein is een klimbol van Van Eyck opgenomen in de nieuwe speelplaats en in een felle kleur geschilderd. RoVorm
On the Iepenplein, a climbing globe by Van Eyck was integrated in the new play area and painted in an eye-catching colour.

▼ Helaas zijn speelplekken vaak het doelwit van vandalisme.
Unfortunately playgrounds are often the target of vandals.

ningen die een relatie hebben met kinderen en ouders, zoals wijkcentra, jeugd- en jongerencentra, buurthuizen, kinderopvang, scholen, sportzalen, sportvelden en andere recreatieve voorzieningen.

6. Speelplekken bij scholen

Met de grote druk op de openbare ruimte in de stad is het combineren van speelplekken met andere voorzieningen van belang. Het advies is om schoolpleinen openbaar toegankelijk te maken en zo op te nemen in het aanbod aan speelvoorzieningen in de wijk of het stadsdeel. Voorwaarden zijn een goede spreiding van de scholen, voldoende afstand tot de omliggende woningen en, indien er verschillende leeftijdsgroepen zijn, een duidelijk afgescheiden speelgelegenheid voor de jongste groepen. Stadsdeel Osdorp gaat voor het oppervlak van een schoolplein uit van 300 tot 600 m², afhankelijk van het aantal leerlingen.

7. Historische speelplekken

Door veroudering, stadsvernieuwing en verdichting zijn al veel van de oorspronkelijk door Aldo van Eyck ingerichte speelplekken verdwenen. Het is de moeite waard een aantal daarvan in stand te houden. Factoren die in de afweging een rol kunnen spelen zijn: de staat van de originele speelelementen, de relatie van de speelplek met de omringende bebouwing, de ligging in een reeks van speelplaatsen en natuurlijk de vraag of de speelplaats nog voldoet. Wanneer historische objecten in goede staat verkeren en toch moeten wijken, zijn ze wellicht waardevol voor historische speelplekken die aan renovatie toe zijn.

8. Overlast op speelplekken en buurtoverlast

Buitenshuis zijn vooral kinderen van 6 t/m 11 jaar actief. Jongere en oudere kinderen komen over het algemeen minder vaak buiten. Bij

jongere kinderen is soms sprake van verdringing door een oudere leeftijdsgroep, zeker op locaties waar voor oudere kinderen weinig te doen is. In dit verband is het interessant dat basisschoolleerlingen plekken stom vinden als er vervelende grote kinderen komen. Het gaat bij verdringing niet alleen om verschillen in leeftijd maar ook om verschillen in etnische achtergrond. Ook op de speelplaatsen heerst vaak de macht van het getal.

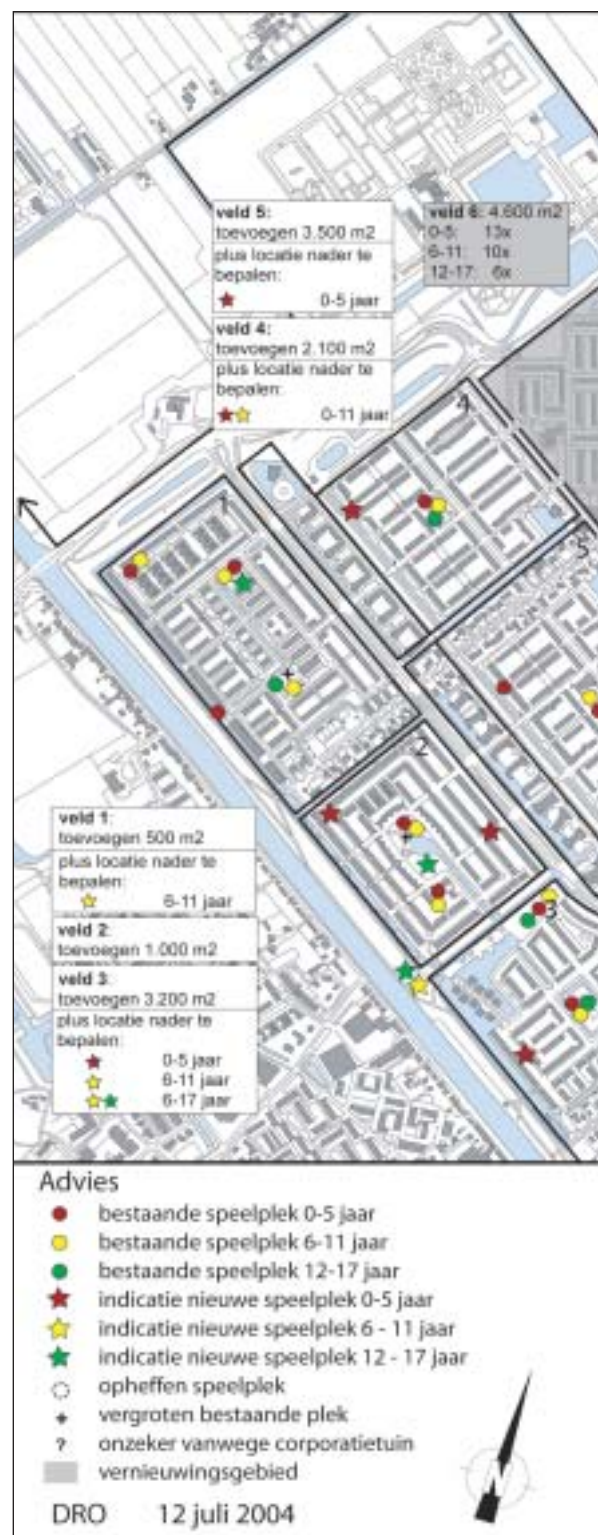
9. Inhaken op toekomstige ontwikkelingen

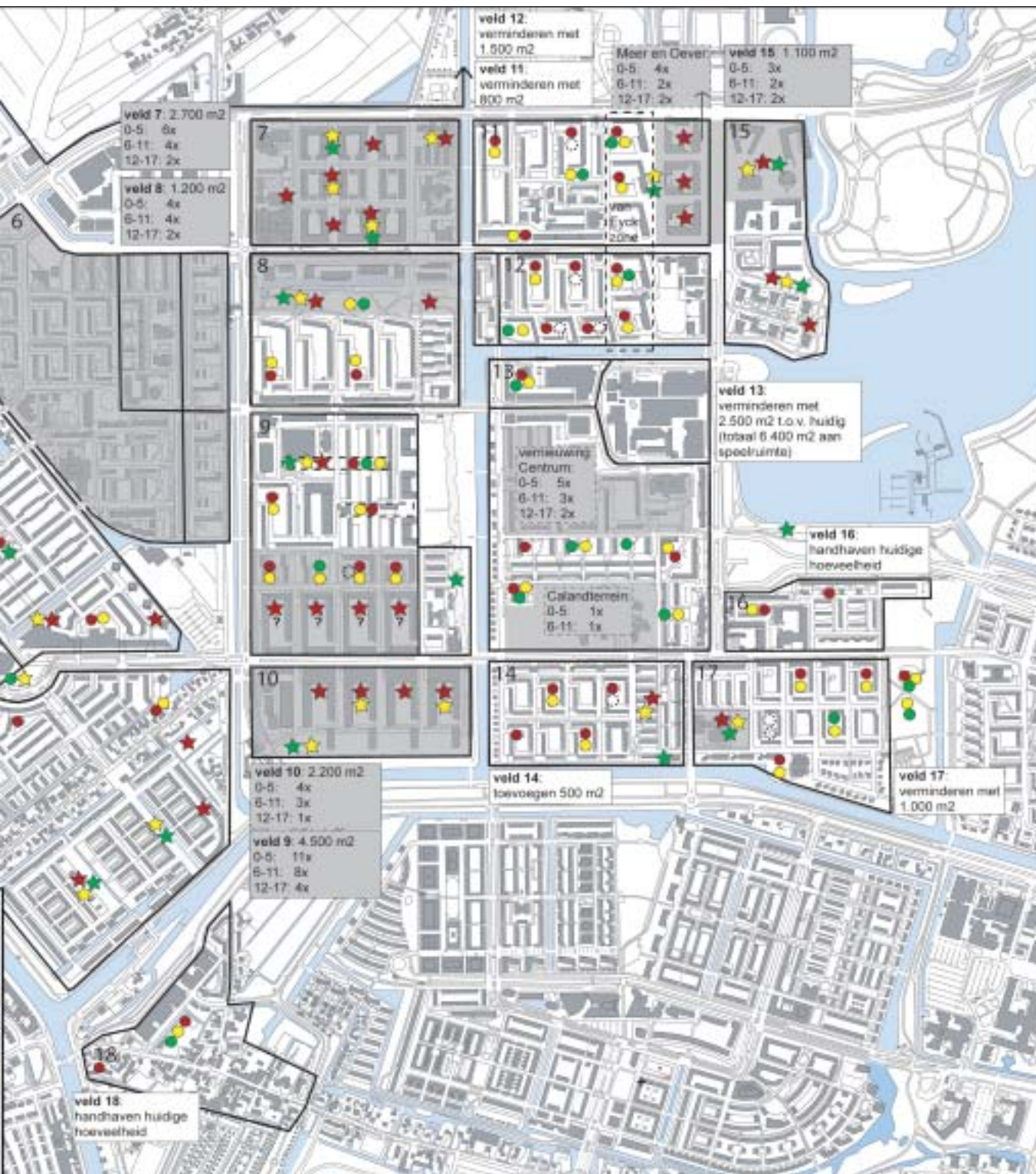
De druk op de openbare speelruimte neemt toe, bovendien zijn speelplekken duur in aanleg en onderhoud. Toekomstige ontwikkelingen in stadsdelen bieden kansen voor een verbetering van het huidige aanbod. De planning en financiering van speelplekken zijn dan te combineren met andere voorzieningen, zoals de aanleg van een crèche, de bouw van een school, de aanleg of vernieuwing van een park of een woningbouwproject.

Bepaling van de benodigde speelruimte

1 Ruwe inschatting beschikbare speelruimte

Om een eerste ruwe schatting te maken van de benodigde speelruimte in een bepaald gebied gaat het stappenplan uit van de 3%-regel die wordt aanbevolen door de NUSO (de landelijke organisatie voor speeltuinwerk en jeugdrecreatie). Volgens deze vuistregel krijgt 3% van een uit te geven gebied een speelbestemming. Deze in het stappenplan aanbevolen regel is niet wettelijk vastgelegd. Voor Amsterdam gaat het dan om 3% van het oppervlak aan woningen, winkels en kantoren (inclusief voor- en achtertuinen en binnenterreinen), ofwel het uit te geven gebied dat niet openbaar toegankelijk is. Deze rekenmethode is ook toe te passen op bestaand stedelijk gebied om na te gaan of de aanwezige speelruimte daar wel toereikend is.

▲ Een advieskaart voor het speelruimteplan van stadsdeel Osderp.
A map showing the advised play area plan for the Borough of Osderp.

2. Afweging alle factoren en bepaling omvang speelruimte

In het stappenplan wordt vervolgens aan de hand van de gegevens uit een inventarisatie van het gebied een verdere afweging gemaakt en de uiteindelijke omvang van de speelruimte bepaald. De kwaliteit van de informele speelruimte kan ook een factor zijn in de afweging. Afhankelijk daarvan kan het uiteindelijke oppervlak aan speelruimte naar boven of naar beneden worden afgerond.

Gemeenten hanteren verschillende normen, variërend van 50 tot 125 kinderen per speelplek. Als het aantal kinderen per hectare laag is, zal er voor de jongste twee groepen extra speelruimte gereserveerd moeten worden, omdat ze anders te ver moeten lopen om bij de speelplek te komen. Mocht het aantal kinderen lager uitkomen dan de normering aangeeft, dan is het aan te raden om toch per veld (uit de gemaakte matrix) één speelplek voor de jongste en de middelste leeftijdscategorie op te nemen.

◀ Oudere kinderen vinden ook speelruimte in een buurtpark. Niek Bosch
Older children also find space to play in a neighbourhood park.

▲ De fontein op het Steve Bikoplein in stadsdeel Oost/Watergraafsmeer, ontworpen door kunstenaar Soheila Najand, doet ook dienst als klimobject. RoVorm

▲ The fountain on the Steve Bikoplein in the Borough of Oost/Watergraafsmeer, designed by artist Soheila Najand, also serves as a climbing object.

Wetgeving speelruimte In 2003 heeft kamerlid Agnes Kant van de Socialistische Partij (SP) het initiatiefwetsvoorstel 'Wet buitenspeelruimte' ingediend. Hierin wordt een landelijke norm bepleit voor de buitenspeelruimte van kinderen, die neerkomt op 300 m² per hectare. Dit is 3 procent van de totale oppervlakte van een woongebied. Vanuit de politiek en de speelruimteorganisaties is kritisch gereageerd. Het voorgestelde beleidsinstrument is weinig flexibel, onvoldoende uit-

gewerkt en houdt te weinig rekening met de lokale situatie. De behandeling van de aangepaste wettekst in de tweede kamer moet nog plaatsvinden.

In Amsterdam diende de SP-fractie een variant van het voorstel in (het raadsadres 'Recht op buitenspelen, 2004'). De stadsdelen hebben aangegeven ook zonder centraal-stedelijk beleid ruimte voor speelplaatsen te zullen waarborgen.

3. Bepaling van het aantal speelplekken en de locaties

Door het intekenen van de actieradius en het aantal kinderen per leeftijdscategorie, kan voor elk veld in de matrix het aantal speelplekken voor de verschillende doelgroepen worden bepaald. De speelmogelijkheden in de parken worden in principe niet meegerekend, maar kunnen wel de locatiekeuze van de andere speelplekken beïnvloeden. In situaties dat er in de velden bijvoorbeeld geen ruimte is voor de oudste groep is speelruimte in de parken een optie.

In een bestaande situatie kan in deze fase een verkenning worden gemaakt van de speelplekken die goed voldoen, welke mogelijk verplaatst kunnen worden en welke overbodig zijn of waar extra speelruimte wenselijk is. De uiteindelijke keuzes moeten worden afgestemd met de omwonenden.

▼ Overzicht met de actieradius en speelruimtebehoefte van kinderen van verschillende leeftijden.
Overview with the action radius and play-space needs of children of various ages.

leeftijd	kinderen/speelplek	actieradius	speeloppervlak	extra speelruimte/wijk
0 - 5	50 tot 75	100 -150 m	180 m ²	1 speelvijver
6 - 11	75 tot 100	300 - 400 m	720 m ²	1 ruig terrein
7 - 11	100 tot 125	overall in wijk	700 -1.500 m ²	1 Johan Cruijffveld (kleinschalig sportveld 35x55m)

Inrichting en vormgeving

▲ Kinderen van verschillende leeftijden kunnen terecht op deze avontuurlijke speelplek in het Westerpark.
Children of different ages can make use of this adventurous play area in the Westerpark.

Bij het ontwikkelen van een goede speelplaats zijn naast plaatskeuze en omgeving ook het ontwerp en de inrichting bepalend voor de kwaliteit. Met een goed ontwerp draagt een speelplek bij aan de identiteit van een buurt. Het geeft bewoners en kinderen het gevoel dat hun buurt er toe doet. Een gevarieerde inrichting moet uitnodigen en stimuleren tot verschillende soorten spel en beweging voor verschillende doelgroepen.

Inrichting in relatie tot de (woon)omgeving In een woonomgeving waar het goed spelen is, voldoen de speelplaatsen aan de volgende basisvoorwaarden: betrokkenheid, veiligheid, bereikbaarheid, herbergzaamheid, herkenbaarheid en samenhang.

Vervuiling en vernieling zijn alleen te voorkomen als de buurtbewoners (zowel volwassenen als de jeugd) zich betrokken voelen bij de speelplaats en meehelpen controle uit te oefenen. Toezicht en sociale veiligheid zijn gebaat bij een speelplek die in de buurt van woningen of voetgangerstromen ligt.

De omgeving van spelende kinderen moet verkeersluw zijn, de speelvoorzieningen zelf verkeersvrij. Door de vormgeving van zowel de speelobjecten als de waterlopen (geringe waterdiepte, glooiende hellingen) af te stemmen op het gebruik door kinderen kunnen veel risico's beperkt worden.

Uit oogpunt van herkenbaarheid en veiligheid is voor de jongste kinderen de zichtbaarheid van de speelplek vanuit de woning belangrijk,

naast een veilige route naar de speelvoorziening, die het liefst kleinschalig is en intimiteit biedt.

Een goede speelplek biedt beschutting tegen regen, wind en zon. Niet alleen de speeltoestellen zelf, maar ook hun samenhang met de omgeving is van belang. Kinderen spelen in de hele woonomgeving en beperken zich niet tot enkele op zichzelf staande voorzieningen.

Vormgeving Ideale speel- en ontmoetingsplekken hebben een gevarieerde inrichting. De speciaal ontworpen objecten hebben een oplopende moeilijkheidsgraad, waardoor de speelplaats uitdaagt tot allerlei vormen van spelen, bewegen en fantaseren, maar ook voor rustiger bezigheden. Allerlei natuurlijke elementen, zoals zand, gras, heuveltjes, kuilen en wallen, dragen bij aan voldoende variatie. Bij voorkeur is de plek zo gekozen dat deze ook zonder speeltoestellen al aantrekkelijk is om naar toe te gaan. Voorbeelden van avontuurlijke speelplekken zijn de bouwspeelplaats of het speelbos.

Bij een ideale speelplaats horen ook zaken als een afdak om te schuilen, bomen of andere begroeiing als beschutting tegen zon en wind, bankjes of andere objecten om op te zitten en als het kan een drinkwaterpunt en een wc. Een goede vormgeving verhoogt de kwaliteit en lokt minder uit tot vandalisme. In de praktijk blijkt dat mooie speelplekken en jeugdvoorzieningen dan gaan fungeren als visitekaartje voor de wijk, waar bewoners trots op zijn.

Meegroeiën van speelplekken

Er zijn verschillende mogelijkheden om ervoor te zorgen dat de speelruimte meebeweegt met de leeftijdsopbouw in de omgeving. Fabrikanten spelen meer en meer in op deze vraag met gemakkelijk verplaatsbare speelelementen en met systemen waarop verschillende speelobjecten passen. Ook bieden ze speelobjecten aan via leasecontracten.

Als het merendeel van de kinderen in een wijk 'meegroeit' naar een volgende leeftijdscategorie, kunnen speelelementen worden vervangen. Soms is dat gemakkelijk te realiseren, maar in veel gevallen nemen de nieuwe toestellen meer ruimte in. Als bij de inrichting van een speelplek voor de jongste groep kinderen gekozen wordt voor toestellen die geen valvloer nodig hebben, kost het plaatsen van een nieuw speelobject later minder geld. Voor telraam, evenwichtsbalk en

▲ Het nieuwe Steve Bikoplein is een visitekaartje voor de wijk. Vanuit het speelhuisje worden speelmaterialen uitgeleend en is permanent toezicht aanwezig. **RoVorm**
The new Steve Bikoplein is a showpiece for the neighbourhood. Play equipment can be borrowed from the playhouse and there is permanent supervision.

◀ Op dit plein in Den Haag zijn de speelplekken voor de verschillende leeftijdsgroepen van elkaar gescheiden, onder andere door het toepassen van gevarieerde materialen voor de ondergrond. **Niek Bosch**
On this square in The Hague the play areas for the different age groups are separated, for example by using different surfacing materials.

▼ Een draaimolen heeft geen valondergrond nodig en is daardoor later makkelijker te vervangen door een speelobject voor een andere leeftijdsgroep. **RoVorm**
A roundabout does not require shock-absorbent surfacing for tumbles, and is therefore easier to replace with play equipment for a different age group later on.

lage draaitoestellen is bijvoorbeeld geen valvloer nodig.

Kinderen tussen de 6 en 11 jaar maken minder gebruik van speeltoestellen. Het verwijderen van enkele toestellen geeft al meer ruimte voor voetballen, touwtje springen en tennissen en betekent tegelijkertijd minder onderhoudskosten.

Als een speelplek een groot verzorgingsgebied heeft, is 'meegroeien met de tijd' niet nodig, maar moet er vanaf het begin al wel voor elk wat wils zijn.

Multifunctionele speelplekken Door een speelplek multifunctioneel in te richten is deze geschikt te maken voor verschillende leeftijdscategorieën. Het verdient in dat geval wel aanbeveling om de doelgroepen op één of andere manier van elkaar te scheiden, met hekken of liever nog met een pad als meer natuurlijke afscheiding. Ook kan als onderscheid worden gewerkt met verschillende ondergrondmaterialen, zoals zand, houtsnippers, kunstgras en tegels. In nieuwbouwwijken kan een grote centrale speelplek dienen als ontmoetingsplek. Door deze vanaf het begin niet helemaal in te richten, blijft de flexibiliteit behouden, en kan er in een later stadium op nieuwe wensen worden ingesprongen. Belangrijk is dan dat de locatie in zijn geheel al vanaf het begin een speelbestemming heeft. In mediterrane landen zijn multifunctionele speelplekken gangbaarder dan bij ons. **Doordat in Nederland de leeftijdsgroepen doorgaans gescheiden worden is de overlast op de afzonderlijke plekken vaak groter. Door een combinatie van functies is de sociale controle groter en de overlast mogelijk minder. Zeker kinderen uit grote gezinnen zijn gewend om met een oudere broer of zus naar een speelplek toe te gaan. Het ontmoeten van verschillende leeftijden hoeft dus niet per definitie tot conflicten te leiden. Mooie voorbeelden hiervan in Amsterdam zijn te vinden op het Columbus- en het Mariotteplein. Hier is ruimte voor iedereen en met behulp van lage hekjes zijn de groepen gescheiden.**

Functieveranderingen Speelplekken die niet meer gebruikt worden omdat de kinderen er te oud voor zijn, kunnen tijdelijk een andere inrichting krijgen, bijvoorbeeld als ontmoetingsplek voor ouderen, als picknickplek of als grasveld. Ook kan een zandbak tijdelijk dienen als bloembak.

Speelplekken die niet meer aantrekkelijk zijn, kunnen eventueel een andere functie krijgen. Het is dan een afweging of de ruimte openbaar toegankelijk moet blijven, in de vorm van bijvoorbeeld een pleintje of een groenvoorziening, of dat de locatie bebouwd wordt of omgezet in een privé-terrein. De keuze voor gebouwde voorzieningen is doorgaans wel definitief. De kans dat de plek later weer als speelplaats wordt ingericht is dan gering.

Vrijkomende speelobjecten zijn in te zetten op andere speelplaatsen in de buurt of kunnen tijdelijk worden opgeslagen. Door te kiezen voor een systeem met verplaatsbare speelobjecten zijn toestellen makkelijk te vervangen en stimuleer je dat elementen ervan rouleren in de wijk of zelfs elders in de stad.

Onderhoud en beheer

Voorkomen en tegengaan vandalisme Speelplekken in de stad roepen vaak tegengestelde reacties op. Waar de ene burger overlast meldt, klaagt de andere dat er te weinig speelgelegenheid is. Een goede analyse van de klachten is wenselijk. Zo kan het klagen voortkomen uit het feit dat er in de buurt niet genoeg speelruimte voor een bepaalde groep beschikbaar is of dat een plek door één bepaalde groep geclaimd wordt.

Regelmatig hebben speelplaatsen te maken met vernielingen aan zowel de speeltoestellen als de ondergrond. Voor het kostbare herstel is weinig geld beschikbaar. Toch kan vandalisme teruggebracht of zelfs voorkomen worden door er voor te zorgen dat speelplekken voortdurend in goede staat zijn. Dit vraagt om snelle reparatie bij vernieling en een snelle aanpak van daders. Naast het gebruik van duurzame materialen en het vrijmaken van voldoende financiële middelen en mankracht om vernielingen snel te kunnen repareren, kan ook gedacht worden aan andere maatregelen. De mogelijkheden voor toezicht en reparatie kunnen bijvoorbeeld worden uitgebreid door het inschakelen van bewoners en scholen in de buurt. De Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling stimuleert en ondersteunt projecten op dit gebied in de hele stad.

Tot slot Het stappenplan wil stadsdelen een kader bieden bij het ontwikkelen, beheren en onderhouden van hun speelruimte. Naast het beantwoorden van vragen over de hoeveelheid, het soort en de plaatskeuze van speelplaatsen voor een bepaald gebied, komen vragen aan de orde als kostenbeheersing en bewonersparticipatie. Het is belangrijk om in een zo vroeg mogelijk stadium de betrokken partijen bij elkaar brengen, zoals verschillende gemeentesectoren (jeugd, sport, gezondheid, ruimtelijke ordening), speeldeskundigen, projectontwikkelaars, stedenbouwkundigen, ontwerpers en niet te vergeten de omwonenden.

Hopelijk draagt de nieuwe methodiek er ook toe bij dat de aandacht voor speelruimte iets vanzelfsprekends wordt bij de ruimtelijke planning in Amsterdam. Het zou mooi zijn als speelruimte, net als bijvoorbeeld parkeerruimte, als randvoorwaarde wordt opgenomen bij nieuwbouw- en vernieuwingsprojecten.

▲ Als ook omwonenden worden betrokken bij het toezicht op speelplaatsen kan vandalisme beperkt blijven.

If local residents are also involved in the supervision of playgrounds, then vandalism can be kept to a minimum.

Summary

Playgrounds in Amsterdam

Playing in the open air is an essential component of child development.

Children in the City of Amsterdam seem to play outside less often than their contemporaries elsewhere in the Netherlands. What are the reasons for this? How can public play areas contribute to the healthy development of children? What are a child's needs? The City of Amsterdam's Physical Planning Department (DRO) devised a step-by-step plan that can be used to determine how much play space is needed per city borough, district or neighbourhood, and what is the most appropriate spot for it. It also offers advice on the layout and design of playgrounds.

Playing outdoors is important for child and society Playing outdoors and physical activity is important for the physical and social development of children. At play, children automatically acquire skills that are important in later life. Children who play outside also develop a better physical condition. They are less prone to obesity and their behaviour is less aggressive.

Playgrounds are an important complement to the play opportunities at home or in the close vicinity. Children can meet each other there and the play equipment is a challenge to play and move in all kinds of ways.

Parents also meet each other at playgrounds, so they contribute to the building of social networks in the neighbourhood.

Sufficient opportunity for play also contributes to the economic value of a neighbourhood. In choosing a future home, the quantity of greenery in the neighbourhood plays an important role. When it is varied and attractive in its layout, the value of a house increases.

Playing outdoors is under threat Playing outside in the 'normal' sense is under threat from all sides. Post-school free time is increasingly fixed in time and space, and is often spent outside the public domain. In big cities, the increasing demands on public space are also unfavourable for play in the open air. The heavy traffic imposes limitations on the independent freedom of movement for children, and the compact mode of construction leaves less space for play, in new neighbourhoods in particular.

Recreation for older children in football cages or at special meeting places is often cause for irritation among local residents. Modern play paradises, where children are amused indoors for a fee, are no solution for the lack of play space in the open air. Space close to home, where children themselves can use their fantasy, is still a necessity in our hectic society, and is perhaps even more important.

Playgrounds in Amsterdam The Algemeen Uitbreidingsplan (AUP, or General Extension Plan) dating from 1935 by C. van Eesteren, which was implemented after 1945, indicates what the distance from the home must be for all kinds of facilities, based on socio-spatial research. Children up to 10 years of age must be able to use a playground in their own neighbourhood. School-age youngsters can even go independently to the local park at a maximum distance of 800 metres. The norm is one playground per 100 to 125 dwellings.

In the 1950s, the town and country planner Jacoba Mulder from the Dienst der Publieke Werken (PW, the Department of Public Works) committed herself to providing adequate and safe opportunities for play in the city, in neighbourhoods old and new.

She was a strong advocate of residential courtyard construction, since you could then create play areas for toddlers that were easier to supervise. Older children can then go and play without having to cross a road. For ballgame areas for the oldest children she based her plans on 1 field per 500 dwellings. For basketball or volleyball fields for teenagers, 1 area per 750 dwellings seemed sufficient. Where the play and recreational facilities were to be located was not indicated, but was specified depending on the neighbourhood.

In the 1990s, urban planners did indicate where playgrounds should be located in new plans, but the layout was increasingly left to specialists, who devised a plan for play areas in collaboration with the residents. The objects are chosen from the catalogues of manufacturers.

The different playgrounds are usually distributed across a city district according to a mathematical model, based on the distance to the front door or the lift of a block of flats. For IJburg, the ambitious residential

expansion area to the east of Amsterdam, planners have based their calculations on a specific number of play areas per a quantity of dwellings.

Play facilities in Amsterdam The first series of playgrounds in Amsterdam typically has a layout with a sand pit, round stepping stones and climbing frames made of metal tubing, often in the form of an arch or hemisphere. These are designs by the architect Aldo van Eyck, who at the time worked for PW. The number and variety of play facilities objects was increased in the 1960s and roller-skating arenas and playing fields were introduced. With a subsidy scheme for works of art in public space, artists also started to design play facilities. Natural materials and large, polyester animals in bright colours were a favourite in the 1960s. Petting farms were created in urban regeneration areas as well as the new neighbourhoods. Since the 1970s, more and more manufacturers of play equipment in all manner of variations have been presenting their products via a catalogue, from wooden playhouses with a slide to climbing frames for older children. A new phenomenon is equipping an open-air play area with money from sponsorship. For example, Johan Crujff and Richard Krajicek have made funds available for setting up places where children can practice sports. Admission is free and the supervision is provided by the local authorities.

Step-by-step plan for development of playgrounds In order to estimate how much play space is needed in a neighbourhood or city borough, the DRO has drawn together a number of pre-existing methods into a new step-by-step plan. Using this methodology, a rough estimate of the available play space in the area is calculated first. In Amsterdam that is three percent of the surface area of dwellings, shops and offices (including front and rear gardens and courtyards), that is the area which is not publicly accessible. Then an inventory is made of the demographic structure of the area, the number of children per play area, the distances on foot, and the quality of the available informal play space. These include all possibilities for play outside the designated play areas, such as pavement area, public gardens and expanses of grass. On the basis of this data, the most suitable location for play areas is decided, with the aid of a matrix. The fields of the matrix are ascertained by charting the most important spatial and physical boundaries in the area, such as roads, waterways and embankments. Within each field, the number of play areas must be

aligned with the norms for the number of children per play area, the age groups and the desired proximity to the dwellings. Thus for each field there must be a minimum of one play area for the youngest target group (0-5 years) and preferably also one for the middle group (6-11 years). The step-by-step plan can be used for existing built-up areas, new construction projects and regeneration plans. Even if a plan is already at an advanced stage, for example in the process of realization, the methodology can be helpful in the development of playing space.

The pressures on the public play space are increasing, and in addition play facilities are expensive to construct and maintain. Future developments in city boroughs present opportunities for improvement of the current supply. The planning and financing of play areas can then be combined with other amenities, such as the construction of a childcare facility, building a school, the creation or renovation of a park or a residential project.

Layout, design, management and maintenance A varied layout should serve as an invitation to different kinds of recreation and physical activity for children young and old. By designing a play area to be multifunctional it can be made suitable for different age groups. Then it is advisable to divide the target groups in some form or other, with fencing or preferably a path as a more natural dividing line, or by working with different surfacing materials such as sand, wood chippings, artificial grass and paving. An ideal play area provides shelter against sun and wind with a lean-to in order to seek protection from the elements, trees or other greenery. It will also provide benches or other objects to sit on and, if possible, a drinking fountain and toilets. The surroundings for children at play must also have little traffic, the play facilities themselves being traffic-free. A playground that is situated in the vicinity of homes or pedestrian flows has more surveillance, which is important for public safety. For the youngest children, visibility of the play area from the home is important, alongside a safe route to the play facility, which is preferably small-scale and offers reassuring intimacy. Maintenance and repair of damage caused by vandalism is expensive. The involvement of local residents in the management and maintenance can help to reduce vandalism. In practice it seems that attractive playgrounds and youth amenities evolve into a functional showpiece for the neighbourhood, something of which local residents are proud.

De auteurs

Niek Bosch, Almelo 1969

- rondte in 1992 haar studie Milieukunde af aan de Hogeschool IJsselland Deventer
- studeerde in 1997 af als stadssocioloog aan de Universiteit van Amsterdam
- heeft gewerkt voor de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties en de Amsterdamse Raad voor de Stedenbouw (ARS)
- werkt vanaf 1998 voor de Dienst Ruimtelijke Ordening in het planteam Wonen, Voorzieningen en Stedelijke Recreatie (WVS) aan projecten op het gebied van stedelijke recreatie en openbare ruimte
- werkt momenteel onder meer aan het volkstuintenbeleid en aan speelruimteplannen voor stadsdelen
- geeft gastcolleges, ontwikkelt en beheert een beeldbank op het vakgebied, schrijft columns en maakt deel uit van de redactie van de vakbladen *Vrijtijdstudies* en *Stad en Groen*

Van deze auteur verscheen eerder in deze reeks 'Volkskuinten; groene vingers in Amsterdam', *Stad en Groen*, nr. 4/1999 en 'Woonbeleving in het Oostelijk Havengebied', *PlanAmsterdam* nr. 6/2000

Ellen Monchen, Zwolle 1966

- studeerde in 1991 af aan de TU Delft en zette haar studie voort aan het Berlage Instituut Amsterdam en de Universitat Politècnica de Catalunya
- werkte voor verschillende architectenbureaus, waaronder dat van Herman Hertzberger, A. Aribas, Uhrhahn Urban Design en Kraaijvanger Urbis
- had van 1996 tot 2000 haar eigen bureau Bobbink & Monchen architecten
- trad in 1999 in dienst bij DRO, waar ze in het Ontwerpteam Stad (OTS) onder meer werkte aan het Waterplan en aan beeldkwaliteitsplannen
- hield zich in het team Economie en Werkgebieden (EWG) bezig met studies voor bedrijventerreinen, zoals Overamstel en het Markthallerterrein
- werkt momenteel in het team Zuidoostlob (ZOL) aan Amstel III en het nieuwe stationsplein in stadsdeel Oost/Watergraafsmeer, en stelt met andere teams speelruimteplannen op voor verschillende stadsdelen

In de zomer van 2005 organiseert DRO een studiemiddag over buitenspeelruimte.

Literatuurlijst

- Bouw C. en Karsten L. *Stadskinderen; verschillende generaties over de dagelijkse strijd om ruimte*, Amsterdam 2004
- Gerlings M. 'Opkomst professionele speelplaatsen' in *Toerisme*, nr.4/2003
- Karsten L. *Reactie op Ontwerp Structuurplan*, Amsterdam 10 juni 2002
- Karsten L. Interview in *Dagblad Trouw*, 2 juni 2000
- Karsten L. *Oases in het beton. Aandachtspunten voor een jeugd vriendelijke openbare ruimte*, Assen 2002
- Kessel, van E. en Ottes L. 'Van zandbak tot ruimte net', in *PlanAmsterdam*, nr.9/1995
- NUSO *Handboek speelruimtebeleid*, Leeuwarden 1999
- SGBO *Geef ze de ruimte; samenwerken in de gemeente*, Den Haag 2003

Verkoop

StadenGroen is te koop in het informatiecentrum voor ruimtelijke ordening en wonen De Zuiderkerk.
Zuiderkerkhof 72
Amsterdam
Tel. 020-552 79 87
e-mail :Zuiderkerk@dro.amsterdam.nl

Colofon

PlanAmsterdam geeft in acht themanummers per jaar informatie over ruimtelijke projecten in de stad. In vier afleveringen van *StadenGroen*, een speciale editie van *PlanAmsterdam*, staat het groen in de stad centraal.

Eindredactie Anneke van der Stoep, tel. 020-552 79 65
e-mail: stl@dro.amsterdam.nl

Basisvormgeving RoVorm b.v.

Fotografie Tenzij anders vermeld: DRO
Voor RoVorm afbeeldingen: www.debeeldbank.com

Kaarten Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam

Lithografie en druk Van Amerongen drukkerij, Amersfoort

Jaargang 8, nr. 1, april 2005

www.dro.amsterdam.nl

Deze uitgave is met de grootst mogelijke zorg samengesteld, er kunnen echter geen rechten aan worden ontleend. Mocht ons iets zijn ontgaan bij de vermelding van de herkomst van de afbeeldingen, neem dan contact op met de redactie.

StadenGroen is een speciale editie van **PlanAmsterdam**, een uitgave van de Dienst Ruimtelijke Ordening van de gemeente Amsterdam
www.dro.amsterdam.nl
Prijs € 3,-

